

Cinsel Suça Yönelen Çocukların Karakteristikleri ve Tedavi Programları

Doç. Dr. Özlem CANKURTARAN ÖNTAŞ*

Öz

Modern çocukluk anlayışı suça sürüklenen çocukların yetişkinlerden ayrı “çocuk” olarak muamele görmelerini sağlamıştır. Bu makalede cinsel suça sürüklenen çocuklarla ilgili teorik açıklamalar, çocukların karakteristik özellikleri ve tedavi programları konusunda bilgi verilmiştir. Çocukların cinsel suça sürüklenmesinin nedenine ilişkin bugüne kadar literatürde iki model belirlenmiştir. Bu modellerden biri Ryan, Lane, Davis ve Lsaac (1987)'in cinsel istismar döngüsüdür. Bu model, ergenin kendisine yönelik negatif tepkilerle karşılaştığı zaman negatif benlik imajı geliştirdiğini böylece sağlıklı baş etme stratejilerinin arttığını iddia etmektedir. Negatif benlik imajı aynı zamanda diğer kişilere karşı negatif reaksiyona yol açmaktadır. Bu durumdan kendisini korumak için adölesan, sosyal olarak yalnızlaşır ve kontrollü ya da güçlü olmadığı duygusunu kompanse etmek için fantezilere başlar. Sonuç olarak cinsel suç davranışı ortaya çıkar, cinsel suç ise negatif benlik imajına ve reddedilme düşüncesine yol açar ve görüldüğü gibi döngü tamamlanır. İkinci model ise Becker ve Kaplan (1988) modelidir. Bu modele göre cinsel suç bireysel karakteristiklerin bir kombinasyonundan ortaya çıkmaktadır. Örneğin; sosyal becerinin olmayışı ve cinsel olmayan bir sapma öyküsü, aile ilişkilerini kapsayan aile değişkenleri ve sosyal-çevresel değişkenler örneğin sosyal izolasyon ve antisosyal davranış ilk cinsel suçun oluşumuna yol açabilmektedir. Bu açıklamalar ergenlere yönelik tedavi programlarında multi sistemik tedavi ve sosyal beceri eğitim programlarının gelişmesinde etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsel suç ve çocuk, cinsel istismar tedavi programları.

Abstract

Characteristics and Treatment Programmes of Adolescent Sexual Offenders

Modern childhood approach provided that juvenile offenders are treated different form adult. This article is given information about theoritical expalanation, characteristics, treatment programmes of adolescent sexual offenders. There are two explanation about causes of juvenile sexual offenders. One of model is Ryan, Lane, Davis ve Lsaac (1987)'s sexual abuse cycle. This model assert that when adolescent meet negative reflections, He has negative self concept then has negative coping strategies. So adolescent is socially isolated then he wants to be powerfull. As a conclusion offence behaviour is occured then adolescent feels negatve feelings so cycle is concluded. Second model is Becker and Kaplan (1988)'s model. According to this model sexual offence occured because of individully characteristics. Several studies thathave described the backgrounds of juvenile male sexual offenders have found an overlap among adolescent sexual offenders, juvenile delinquents, boys from abusive and neglectful families, and socially isolated boys. As a conclusion of these explanation, many treatment programs for juveniles who have committed sex offences can be developed such as multi systemic treatment and cognitive –behavioral technics conducted in groups.

Key Words: Sexual offenders and adolescent, sexual abuse, treatment programmes.

(*) Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

GİRİŞ

18.yüzyıldan beri batı toplumlarında çocukların yetişkinlerden niteliksel olarak farklı olduğu felsefi varsayımı kabul edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında modern gelişimsel teorinin çocukların bilişsel, moral ve kişilik gelişimiyle ilgili süreçleri aydınlatması etkili olmuştur.

Çocukluk çağında cinsel suç gibi şiddeti yoğun olarak içinde barındıran suç türleri toplumda suça itilen çocukların rehabilite edilebileceği anlayışını sorgulamaya yol açmaktadır. Shwartz Guo ve Kerbs (1993) ciddi suçlarda Amerikan vatandaşlarının çoğunun çocukları yetişkin gibi gördüğü ve özellikle şiddet suçu işleyen çocukların bu şekilde değerlendirildiğini ortaya çıkarmıştır.

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik klinik yaklaşımların kullanımı ve güvenilirliği yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Cinsel suça sürüklenen çocuklarla çalışırken hem çocuğun yüksek yararı hem de toplumun yüksek yararı göz önünde bulundurulması gereği yaygın bir biçimde kabul görmüştür.

Bu makalede cinsel suça sürüklenen çocuklara ilişkin literatürde yer alan teorik açıklamalar, çocukların genel karakteristikleri ve tedavi yaklaşımları ele alınmıştır.

1. CİNSEL SUÇ VE ÇOCUKLAR

Çocukların cinsel suça yönelmesi ile ilgili genel olarak kabul edilen bir teori yoktur. Literatürde deneye dayalı ve klinik gözlemler birçok faktörün olduğunu göstermektedir. Bu faktörler; istismar deneyimi, pornografiye maruz kalma, madde kullanımı ve saldırgan rol modellerine maruz kalmayı içermektedir (Becker ve Hunter, 1996 aktaran Becker, 1998:318).

Bugüne kadar literatürde iki model belirlenmiştir. Bu modellerden biri Ryan, Lane, Davis ve Lsaac

(1987)'in cinsel istismar döngüsüdür. Bu model, ergenin kendisine yönelik negatif tepkilerle karşılaştığı zaman negatif benlik imajı geliştirdiğini böylece sağlıklı baş etme stratejilerinin arttığını iddia etmektedir. Negatif benlik imajı aynı zamanda diğer kişilere karşı negatif reaksiyona yol açar. Bu durumdan kendisini korumak için adölesan, sosyal olarak yalnızlaşır ve kontrollü ya da güçlü olmadığı duygusunu kompanse etmek için fantezilere başlar. Sonuç olarak cinsel suç davranışı ortaya çıkar, cinsel suç ise negatif benlik imajına ve reddedilme düşüncesine yol açar ve görüldüğü gibi döngü tamamlanır.

İkinci model Becker ve Kaplan (1988) modelidir. Bu modele göre cinsel suç bireysel karakteristiklerin bir kombinasyonundan ortaya çıkmaktadır. Örneğin; sosyal becerinin olmayışı ve cinsel olmayan bir sapma öyküsü, aile ilişkilerini kapsayan aile değişkenleri ve sosyal-çevresel değişkenler örneğin sosyal izalasyon ve antisosyal davranış ilk cinsel suçun oluşumuna yol açabilmektedir.

Son zamanlarda, Kobayashi, Sales, Becker, Figueredo ve Kaplan (1995) erkek adölesanların cinsel saldırganlığının etiolojisinin teorik modelini test etmek için yapısal denklem (Equation) modelini kullanmışlardır. Test edilen model algılanan ebeveyn sapması, çocuğun fiziksel ve cinsel istismar öyküsü ve ebeveynlerle çocuk bağlantısını yani aile faktörlerini içermiştir. Bu araştırmacılar, babaları tarafından fiziksel istismara ve diğer erkeklerin cinsel istismarına maruz kalan adölesanların cinsel saldırganlık gösterdiğini bulmuşlardır. Anne ile sağlıklı ilişkinin ise cinsel saldırganlığı azalttığını bulmuşlardır. Bu konuda çalışmaları olan Davis ve Leitenberg (1987)'e göre adölesan vakaların çoğu küçük kız çocuklarını kurban olarak seçmektedir. Cinsel suç işleyen çocukların % 90'ı erkektir. Bu çocuklar, suç işlemeyenlere göre geçmişlerinde daha çok istismara maruz kalmışlardır.

Becker (1993) literatürde yer alan 73 makaleden yaptığı incelemede cinsel suça sürüklenen çocukların heterojen bir grup olduğunu belirtmiştir. Bu popülasyonun sıklıkla belirtilen bireysel özelliği sosyal etkileşim becerilerinin olmayışı (Awad ve Saunders, 1989; Katz, 1990) ve geçmişlerinde davranım bozukluğunun olmasıdır (Awada ve Saunders, 1989; Schran, Milloy ve Rowe, 1991). Awad ve Saunders (1989, aktaran Becker, 1998:319) cinsel suça sürüklenen çocuk popülasyonunun % 83'ünün ciddi öğrenme problemleri olduğunu % 48'inin teşhis edilmiş öğrenme engeli olduğunu belirtmiştir. Son zamanlarda Graves, Openshaw, Ascione ve Erickson (1996) cinsel suça sürüklenen çocukların demografik özelliklerini içeren 20 yıllık (1973-1993) ampirik verilerin meta analizini yapmışlardır. Analize göre cinsel suça sürüklenen çocuklar 3 kategoride tanımlanmıştır: (a) pedofilik suçlu (b) cinsel saldırı suçlusunu ve (c) karışık suç işleyen. Pedofilik suçluların akranlarından sosyal olarak izole olmuş ve sosyal etkileşimlerde güveni olmayan gençler olduğu belirtilmiştir. Bu gençler kendilerinden küçükleri rahatsız ederler ve kız kurbanları tercih etmektedirler. Cinsel saldırı suçlusunu ise 13 ve 15 yaşları arasındaki ilk suçunu işleyen çocuklar için kullanılan bir kategoridir. Bu gençlerin kurbanları daha çok kadınlardan oluşur ve çeşitli yaşlardaki kurbanlarına karşı bu suçu işlerler. Karışık suç işleyen suçlular ise farklı suçlar işlerler ve kendilerinden küçüklerle ilgilenirler. Onların suçları cinsel organlarını gösterme, cinsel organları, temasları gizlice seyretmekten zevk alma v.b. dir. Bu gençlerin çoğu 6 ve 15 yaşları arasında ilk suçlarını işlemektedirler. Karışık suç işleyenlerin çeşitli sosyal ve psikolojik problemleri olduğu düşünülmektedir.

Meta-analizi sonuçları ile demografik olarak, suça sürüklenen çocukların tamamının orta ve alt sosyo-ekonomik statüdeki ailelerden oldukları saptanmıştır. Karışık suçlu grubu daha çok alt sosyo-ekonomik gruptan gelmektedir. Bu durum, do-

ğal olarak üst sınıfların çocuklarına ilişkin görünür kılınmayan bir adalet sisteminin de varlığının göstergesidir. Graves (1996) pedofilik ve cinsel saldırı yapan gençlerin katı ve ilgisiz ailelerden geldiklerini belirtmiştir. Bu yazarlar cinsel suça yönelen çocukların çoğunun patolojik etkileşimleri olan ailelerden geldiklerini belirtmesine rağmen bazı çocuklar geldikleri evi mutlu olarak kodlamışlardır.

Literatürde erkek çocukların yanı sıra az sayıda da olsa kız çocukların da cinsel suça yöneldikleri belirtilmiştir. Hunter (1993) 13-17 yaşları arasında yatılı tedavi programına katılan 10 kız çocuğun 8'i çocukluk döneminde fiziksel istismara uğramıştır. Tümü cinsel olarak kurban olduklarını belirtirken 9 çocuk travma sonrası stres bozukluğu tanısı almıştır. Yaşam öykülerine bakıldığında ilk cinsel kurban olmalarından 5 yıl sonra cinsel suç işleme-ye başlamışlardır.

Matthews (1997) 65 kız ve 70 erkek cinsel suça yönelen çocuğu gelişimsel ve psikiyatrik karakteristikleri, istismar öyküsü ve cinsel suç karakteristikleri açısından karşılaştırmıştır. Kızların ortalama yaşı 14.3'dür. Psikiyatrik/gelişimsel karakteristikleri karşılaştırıldığında çocukların yarısından fazlasının duygu durum bozukluğu vardır ve yine yarısına travma sonrası stres bozukluğu tanısı konmuştur. Erkek çocukların psikiyatrik teşhisine ilişkin veriye ulaşamamıştır. En önemli farklılık istismar öykülerinde çıkmıştır. Kızların % 78'i erkeklerin % 34'ü cinsel istismar bildirmişlerdir. Kızların % 60'ı fiziksel istismar bildirirken bu oran erkeklerde % 45'dir. Matthews (1997) bu gençlerin kendi cinsel kurban olma deneyimleri nedeniyle cinsel olarak uyarıldıklarını bildirmişlerdir. Çoğunda hüznü, kaygı ya da travma sonrası stres bozukluğu saptanmıştır.

Cinsel suça yönelen çocukların en önemli özelliklerinden birisi istismar eden bir sosyal ekolojinin varlığı ve gelişmemiş sosyal beceriler olarak orta-

ya çıkmaktadır. Araştırmalarda toplumsal cinsiyet konusunun bir değişken olarak ele alınmaması da aslında tartışılması gereken konulardan biridir. Araştırmaların sonuçları doğal olarak tedavi programlarını etkilemiş ve programlar çocukların sosyal ekolojilerini ve sosyal becerilerini içermektedir.

2. CİNSEL SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK TEDAVİ PROGRAMLARI

Araştırmalar çocukların sosyal ekolojilerinde var olan çoklu faktörlerle cinsel suç arasındaki bağlantı olduğunu göstermektedir. Çocuk suçluluğuyla uyuturucu kullanımı arasındaki ilişki cinsel suçta beraberrinde getirmektedir. Anti sosyal davranışın gençlerin, içinde yer aldıkları sistemdeki aile, akran grubu, okul, toplum gibi karakteristiklerinin karşılıklı etkileşimleri yoluyla çok yönlü tespit edilmesi gerekmektedir.

Multisistemik tedavi gençlerin ve ailelerinin gösterdiği kompleks ve ciddi problemler için etkin bir tedavi yöntemidir. Bu tedavinin suç davranışını kronikleştiren çocuklarda da oldukça etkili olduğu belirtilmiştir. (Borduin, 1999; Henggeler, Bourduin, Melton etal 1991; Henggeler, Letourneau v.d. 2009), Multisistemik teori adolesanların anti sosyal davranışının anlaşılması için içinde yaşadıkları çoklu sistemin saptanması üzerinde durur. Multisistemik tedavi, ebeveynleri çocuklarının yaşamlarına olumlu etkileri olan aktörler olarak güçlendirme mekanizması üzerine odaklanır. Terapi oturumlarında genç, ailesi ve ilişkili olduğu diğer sistemlerin güçlü ve zayıf yanları ile tanımlanır. Ailenin ve terapistin belirlediği problemler değişme için araç olarak belirlenir. Sonraki oturumlar, değişimi kolaylaştırmak için kullanılan her bir sistemin güçleri ve amaçları başarmaya yönelik kaynaklarıyla orta vadeli amaçlara ulaşma üzerine doğrudan odaklanır.

Multisistemik terapinin nasıl uygulanacağına dair 9 ilkesi vardır. Bu ilkeler özellikle suça yönelen gençlerle çalışmalarda başarılı uzun dönemli sonuçlar getirmiştir.

1. Değerlendirmenin temel amacı, tanımlanmış problemler ile geniş sistemik bağlam arasındaki bağlantıyı anlamaktır.
2. Terapötik bağlantılar pozitif olanı vurgulamalıdır ve sistemik güçler değişim için manivelalar olarak kullanılmalıdır.
3. Müdahaleler aile üyeleri arasındaki sorumlu davranışı arttırmak için düzenlenmelidir.
4. Müdahaleler şimdi ve burada ilkesine odaklanmış ve aksiyon oryantasyonlu özellikli amaç ve iyi tanımlanmış problemlerle oluşturulmalıdır.
5. Müdahaleler tanımlanmış problemlerin sürmesine neden olan çoklu sistemleri ya da beraberrinde birbirini izleyen ve tekrar eden davranışı hedeflemelidir.
6. Müdahaleler gencin gelişimsel ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.
7. Müdahaleler aile üyelerinin günlük ya da haftalık çabalarını düzenlemelidir.
8. Müdahale etkinliğinin başarılı sonuçlanması için sürekli değerlendirme yapılmalıdır.
9. Müdahalelerle aile üyelerinin ihtiyaçlarını tanımlayarak bakıcıları güçlendirerek terapötik değişimin uzun dönemli etkisi sağlanmalıdır.

Multisistemik tedavi ile gencin problem çözme becerilerini artırma, ailelerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin etkinliğini artırma, ebeveyn yeterliliğini oluşturma, akranlarıyla ilişkilerinde sapa davranışı gösteren akran gruplarından genci uzaklaştırmayı ve olumlu model olacak (prosocial) akranlarıyla ilişki kurmayı kolaylaştırmak, okul performansını akademik ve davranışsal sonuçları geliştirmek için aile-okul işbirliğini geliştirmek ve sosyal ağı geliştirmek hedeflenmelidir.

Kaufman, Hilliker ve Dalleiden'in (1996) çalışması cinsel suça yönelen gençlerle yapılan çalış-

maları hazırlık süreci, açığa kavuşturma süreci, aileyi yeniden birleştirme olarak ayrıntılandırmıştır.

Hazırlık Süreci: Multisistemik terapinin ilk aşaması suç işleme ve cinsel saldırı döngüsüne katkı veren tüm faktörleri değerlendirmeyi ve tanımlamayı içerir. Terapistler çok kaynaktan bilgi sağlayarak işe başlamalıdır. Değerlendirmede elde edilen bilgiler riski azaltma ve tekrar suç işlemeyi önleme için bir plan geliştirmede aile ve terapistle rehberlik eder. Benzer bir biçimde kurbanın empati, kadın ve çocuklara yönelik tutumlar, suç işleme davranışıyla ilgili düşünme hataları ve cinsel olarak uygun olmayan fanteziler gibi bilişsel değişkenler de değerlendirilmelidir. Suçlunun düşünme hataları ve tutumlarının bazılarının aile ile bağlantılı olduğu ortaya çıkabilir. . Bu tür vakalarda müdahale suç işleme riskini artıran aile üyelerinin davranışlarını izlemeye yardımcı olabilecek çevredeki bireylerle işbirliği yoluyla suç döngüsünde bir kırılma yaratmayı içerir.

Açığa Kavuşturma Süreci: Açığa kavuşturma süreci ergenin ve ailesinin suçunu kabulünü (itirafını), genç üzerindeki suç işleme davranışıyla bağlantılı sorumluluğun yerleştirilmesini, kurbanın psikolojik tazminatı ve bir güvenin gelişmesini ve risk azaltma planı için bir yapı sağlar. Bu süreç ergen, ebeveyn ya da diğer uygun bireylerle çalışmayı birleştirerek başlar. Açığa kavuşturma süreci kurban ile suçlunun bir araya gelmelerini sağlamayı içerir. Bu bir araya gelme fiziken saldırgan ve kurbanın bir araya gelmesi biçiminde değil, terapötik ortamda sanal olarak kurbanın bulunması anlamına gelir. Tüm aile üyeleri ve suçlunun sosyal ekolojisindeki uygun bireylerin plana katılımı sağlanır.

Aileyi Yeniden Birleştirme Süreci: Aileyi yeniden birleştirme adölesan ve aile üyeleri arasındaki düzenli bağın düzenlenmesi anlamına gelir. Yapılandırılmış aile yeniden birleştirme protokolü altı aşamayı içerir: Bağlantı kurma ve telefonla

bağlantıdan eve dönmeye kadar süren aşamaları vardır.

Cinsel suça yönelen ergenlerin zayıf arkadaşlık ilişkileri ya da sosyal olarak izole oldukları zaman, müdahaleler arkadaşlık ilişkisinin gelişmesi üzerinde odaklanmalıdır. Sosyal izolasyon ailenin bir karakteristiği de olabilir. Ebeveynlerin, aile etkileşim örüntülerinin ergenlerin arkadaşlarıyla etkileşimlerine nasıl katkıda bulunduğu farkına varmaları gerekir. Ergenlerle ya da aileyle müdahaleler problem çözme ve sosyal becerinin gelişimi üzerine odaklanır (Le Croy, 1994). Ebeveynler ve gencin sosyal çevresindeki diğer kişiler öğrenilmiş becerileri pekiştirmede rol almalıdır.

Literatürde yer alan tedavi modellerinden biri de grup çalışmasının yoğun olarak kullanıldığı programlardır. Grup süreci suç davranışının yanlış ve tamamen kabul edilmez olduğu ama bireyin hem önemli hem de değerli olduğu anlayışına dayanır. Wisconsin Eyaletinde Ethan Allen Okulunda Gençlik Hizmetleri Bölümünde cinsel suça yönelen gençlere yönelik bir çalışma yapılmıştır. Ethan Allen Okulu Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bölümünün bir parçasıdır.

50 kişi 1984-1989 yılları arasında Ethan Allen Okulunda Stout Klüp Ciddi Cinsel Suçlular Programında tedaviyi tamamlamışlardır. 50 kişinin hepsi karşı cinse yönelik cinsel saldırıda bulunmuşlardır. Bu programın temel amaçları: a. İleride cinsel saldırı ihtimalini azaltmak ve b. Tedavi sonrası diğer suç davranışlarının ortaya çıkma olasılığını azaltmaktır.

Programdaki gençler eğitim kurumuna gönderilmiştir. Önemli davranış ya da problemleri olanlar sosyal hizmet uzmanı tarafından bireysel psikoterapiye havale edilmişlerdir.

Program, grup çalışmaları kullanılarak geliştirilmiştir. Tedavinin çoğu gruplarda olmuştur. Kulla-

nılan teknikler hem yüzleştirme hem de desteklemedir.

Yerleşmeden sonra her bir ergenle yaşayacakları kulübeye, okula ve kurum programlarına uyum sağlamaları konusunda çalışılmıştır. Bundan sonra programa katılanlar grup sürecine dahil edilmiştir. Grup sürecinde önemli olan ergenin suç davranışının sorumluluğunu üstlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu süreçte ergenin suçunu inkar etmesi ya da minimize etmesi beklenen baş etme mekanizmalarıdır. Aynı zamanda ergenlerin gelecekte suç işlemeye katkısı olabilen koşullara ilişkin bilinç geliştirmeleri ve kurbanın duygularını anlamaya yönelik empati geliştirmeleri hedeflenir. Bu grup sürecinin eğitimsel yönüdür. Hem kurbanın hem de ailesinin yaşadığı zararın anlaşılması esas olarak ele alınır, bununla birlikte sorumlu davranışla sorumsuz davranışın yer değiştirmesi için stratejiler öğretilir.

Grup türüne baktığımızda üyelerin katılımına her oturumda izin verilen açık gruptur. Ortalama 8 genç her bir grupta vardır ve her hafta 1 saat 3 kez oturum yapılmıştır. Grup terapisi sürecinde ele alınan konular ergenin suç davranışı ile ilgili sorumluluğunu kabul etmesi ve cinsel deneyimleri ve tutumlarıdır. Grup sürecinde ele alınan diğer konular; aile, akran grubu, madde kullanımı ve kurban olma deneyimleriyle ilgilidir. Ortalama grup süreci sekiz ayda tamamlanmaktadır.

Programda bir danışman psikolog (consulting Psychologist) bir sosyal hizmet uzmanı ve gençlik danışmanları çalışmıştır. Programa katılan ergen Ethan Allen Okulunda eğitim ve mesleki eğitim programlarına düzenli olarak katılmaktadır. Bunun yanında cinsel eğitim kursu almaktadırlar.. Her bir genç cinsel eğitim kursunu bitirmeden grup sürecine girememektedir. Bireysel psikoterapi bu programın bir parçası değildir ancak genç isterse yapılmaktadır.

Bu program tedavisi şöyle açıklanmıştır.

1. Aşama Giriş Aşaması: Bu aşamada ergenler çalışanlardan oryantasyon alır. Tedavi amaçları oluşturulur ve danışmanlarıyla haftalık görüşmeler yapılır. Gençler öfke kontrol eğitimi, cinsel eğitim, babalar grubu ve klinik psikologlarla bireysel psikoterapi gibi ek programlara katılırlar.
2. Aşama Yoğun Grup Terapisi - Cinsel Saldırı Üzerine Odaklanmak: Grup üyeleri kendi saldırısını anlatır. Saldırıyla ilgili ayrıntılı düşünceler, duygular ve hareketler üzerinde odaklaşırlar. Soru örnekleri şunlardır: Saldırıda ne yapmıştır? Saldırdığın zaman duygun neydi? Kurbanın düşünceleri ile ilgili ne düşünüyorsun? Kurbanına mektup yazdırmak da bu sürecin parçasıdır. Böylece genç kurbanı gönderemeyeceği bir mektup yazar.
3. Aşama Yoğun Grup Terapisi: Ergenin kişisel cinsel öyküsü ve öfke ve kontrol meselelerinin üzerinde durulur. Öfke ve kontrol yaşantıları rol oynayarak deneyimlenir. Cinsel tutumlar ve inançlar incelenir (örneğin masturbasyon fantezileri, evlilik, aile planlaması konuları). Bu aşamanın sonunda genç kişisel hikayesini yazar. Örnek sorular Senin saldırıda öfke nasıl bir rol oynadı? İlk cinsel ilişkin olduğunda kaç yaşındaydın? Cinsel fantezilerin nedir?
4. Aşama Yoğun Grup Terapisi: Aile, madde kullanımı, kurban olma, kızgınlık/güçsüzlük ve kendilik kavramı (self concept) üzerinde odaklanır. Aile geçmişi, düşünme örüntüleri, madde kullanım ve istismarı, düşünmede hatalar, kendini kurban etme, kimlik arayışları ile ilgili çalışmalar yapılır.. Gençten kendi otobiyografisini yazması istenir. Örnek sorular: Ailenin herbir üyesiyle nasıl bir ilişkin vardı? Ebeveynlerin tarafından kötü muameleye uğradın mı? Herhangi bir istismarın kurbanı oldun mu? Çevrendeki insanlar senin hakkında ne söylerler?

5. Aşama Yoğun Grup Terapisi: Ne öğrenildiği ile gelecek planının bütünleştirilmesi üzerinde durulur. Karşılaşacağı korkular, potansiyel baskılar, zorluklar üzerinde çalışılır. Bu programı tamamlayan 50 kişiden 29'u iki yıl içinde yeniden suç işlemiştir. Bu 29'un 5'i cinsel saldırılardan yakalanmıştır. Suç işleyen ergenlerin 19'u bir kuruma yerleştirilmiş, 10 ergen hakkında ise toplum süpervizyonu kararı verilmiştir.

Literatürde var olan tedavi programlarına bakıldığında bilişsel davranışçı grup tedavisi cinsel suça yönelen ergenler için en yaygın tedavidir (Camp ve Thyer, 1993). Ancak bir çok nedenlerle gençlerin bireysel karakteristikleri üzerine odaklanan tedavi yaklaşımları etkin olamamıştır: 1. Bu modeller cinsel suçun bilinen ilişkilerine değinmemişlerdir. 2. Var olan tedaviler gençlerin tekrar suç işleme risklerini azaltmayı ve doğal çevrelerini (sosyal ekoloji) değiştirmeyi amaçlamamışlardır. 3. Şiddet ve alkolizm gibi ciddi anti-sosyal davranışları için bireysel oryantasyonlu tedavi çalışmaları etkililiğini göstermemiştir. Buradan yola çıkarak konuyu çok boyutlu ele alan tedaviler önerilmektedir.

Cinsel suça yönelmede çalışılması gereken konulardan biri de sosyal beceridir. Lecroy (1983) sosyal beceriyi diğer kişilerle karşılıklı yarar tarzı ve sosyal olarak kabul edilebilir etkileşimin yeteneği olarak tanımlar. Sosyal beceri eğitimi, uygun sözel ve sözel olmayan kişilerarası etkileşimi ve insanlarla karşılıklı doyum verici ilişkinin kolaylaştırılmasının artırılmasını hedeflemektedir.

Sosyal beceri eğitiminin kullanıldığı programa örnek olarak bir cinsel istismar tedavi merkezinin eğitim programı verilmiştir. Utah Cinsel İstismar Tedavi Merkezi'ne havale edilen kişilerle yapılan eğitim programı oldukça başarılı sonuçlar vermiştir. Gruba katılanlar 12-19 yaşları arasında iken kontrol grubu üyeleri 13-18 yaşları arasındadır. Cinsel suça yönelen ergenler çalışmaya gönüllü

katılmışlardır. Ergenler aileleri ya da cezaevi çalışanları tarafından getirilmişlerdir. Dokuz eğitim oturumunun en az 7' sine katılmışlardır. Eğitim programında dört temel eğitimsel öge kullanılmıştır. Bunlar; model olma, prova (rehearsal), cesaretlendirme ve ev ödevidir. Programın temel bileşeni model değildir. Katılanlar sözel ya da sözel olmayan davranışı gözledikten sonra prova etmişlerdir.. Grup üyesinin prova etmesi ve buna yönelik çabaları cesaretlendirilmiştir. Cesaret vermek ve doğru yapılan davranışı pekiştirmek istendik davranış ve becerinin artmasına yol açmıştır. Son olarak ödev verme eğitim oturumları arasında becerinin uygulamasının sürmesine cesaret vermeyi sağlar. Bu eğitim programlarının içeriğinde yer alan önemli sosyal beceriler; pozitif geribildirim vermek, negatif geribildirimi kabul etmek, , problem çözme, müzakere ve konuşmadır.

Yukarıda belirtilen tedavi programlarının ergenlerin bireysel özellikleri kadar içinde yaşadıkları sosyal sistemleri de içermesi gerektiği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda programların çok disiplinli ekiplerle birlikte gerçekleştirildiği de önemli özelliklerinden biridir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugün suça sürüklenen çocuklar içinde belki de en alttakiler cinsel suç nedeniyle yargılanan ve cezalandırılan çocuklardır. Öyle ki cinsel suç nedeniyle yargılanan çocuklara neden yargılandıkları sorulduğunda kendilerine başka suçlar yakıştırmakta ve ceza adalet sisteminde polisten başlayarak sürekli aşağılanmaktadır.

Cinsel suça sürüklenen çocukların önemli bir kısmının cinsel istismar mağduru olduğu gerçeği aslında çocukların aile ve sosyal çevresi içinde de korunması gerektiği anlayışını ve politikasını geliştirmeyi gündeme getirmektedir. Bununla birlikte cinsel suça sürüklenen çocukların kendileri ile bilişsel davranışçı yaklaşımla çalışmalar yaparken

çevresi ile de mutlaka çalışmalar yapmayı zorunlu kılmaktadır. Literatürde de multisistemik terapi modeli çocukların yeniden suç davranışı göstermelerini oldukça önlemiştir. Bu nedenle Türkiye’de de

söz konusu tedavi modelinin uygulanması çocuğun ve toplumun yararını gözetir tarzda uygulamaları mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Awad, G.A., ve Saunders, E.B. (1989). “Adolescent child molesters: Clinical observations”, *Child Psychiatry and Human Development*, 19, 195-206.
- Becker, J. V., ve Hunter, J. A. (1993). Aggressive sex offenders. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 2(3), 477-487.
- Becker, Juth V.(1998) “What We Know About The Characteristics and Treatment of Adolescent Who Have Committed Sexual offenses” *Child Maltreatment*, 3(4), 317-329.
- Becker, J. V., ve Kaplan, M. S. (1988). The assessment of adolescent sexual offenders. In R. Prinz (Ed.), *Advances in behavioral assessment of children and families*, . 4:97-118. Madison, CT: JAI.
- Borduin, C. M., Henggeler, S. W., Blaske, D. M., ve Stein, R. (1990). Multisystemic treatment of adolescent sexual offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 34, 105-114.
- Borduin, C. M. (1999). Multisystemic treatment of criminality and violence in adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38, 242-249.
- Brannon, J. ve Troyer, R.(1991) “Peer Group Counseling: A Normalized Residential Alternative to The Specialized Treatment of Adolescent Sex Offenders” *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 35(3),225-234.
- Brown, E. ve Kolko,D. J.(1998) “Treatment Efficacy and Program Evaluation With Juvenile Sexual Abusers: A Critique With Directions for Service Delivery and Research”. *Child Maltreatment*, 3(4), 362-373.
- Camp, B.,ve Thyer, B. (1993). Treatment of adolescent sex offenders: A review of empirical research. *Journal of Applied Social Sciences*, 17, 191-206.
- Davis, G. E.,ve Leitenberg, H. (1987). Adolescent sex offenders. *Psychological Bulletin*, 101,417-427.
- Graves, Roger; D.Kim Openshaw, Gerald R. Adams. (1992). “Adolescent Sex Offenders and Social Skills Training”. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 36(2):
- Hagan, M. P.; Robert P. K., Ronald L.P. (1994). “The Efficacy of a Serious Sex Offenders Treatment Program for Adolescent Rapists”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 38(2), 141-150.
- Henggeler, S. W., Rodick, J. D., Borduin, C. M., Hanson, C. L., Watson, S. M., ve Urey, J. R. (1986). Multi-

- systemic treatment of juvenile offenders: Effects on adolescent behavior and family interaction. *Developmental Psychology*, 22, 132-141.
- Hunter, J. A ve Lenard J. L. (1998). "Ethical and Legal Issues in the Assessment and Treatment of Juvenile Sex Offenders" *Child Maltreatment* 3(4), 339-348.
- Hunter, J.A, Santos, D.R.(1990). "The Use of Specialized Cognitive-Behavioral Therapies in the Treatment of Adolescent Sexual Offenders" *Int J Offender Their Comp Criminol* December 34, 239-247,
- Hunter, J. A., Lexier, L. J., Goodwin, D.W., Browne, P.A., ve Dennis, C. (1993). "Psychosexual, attitudinal, and developmental characteristics of juvenile female perpetrators in a residential treatment setting". *Journal of Child and Family Studies*, 2, 317-326.
- Kaufmann, K.L.; Hilliker, D.R. ve Daleiden, E.L. (1996). Subgroup Differences in the modus operandi of adolescent sexual offenders. *Child Maltreatment*, 1, 17-24.
- Kobayashi, J., Sales, B.D., Becker, J.V., Figueredo, A.J., ve Kaplan, M.S. (1995). "Perceived parental deviance, parent-child bonding, child abuse, and child sexual aggression". *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 7, 25-44.
- LeCroy, Craig W. (1983). Social skills training with adolescents: A review. In C. W. LeCroy (Ed.), *Social Skills Training for Children and Youth*. New York: Haworth Press.
- Mc Grath, Robert J.(1991). "Sex Offender Risk Assessment and Disposition Planning A Revive of Empirical and Clinical Findings", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 35(4): 328-330.
- Mathews, R., Hunter, J. A., ve Vuz, J. (1997). "Juvenile female sexual offenders: Clinical characteristics and treatment issues". *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 9(3), 187-199.
- Ryan, G., Lane, S., Davis, J., ve Issac, C. (1987). "Juvenile sex offenders: Development and correction". *Child Abuse and Neglect*, 11385-395. ...
- Swenson C., Cynthia; S. W. Henggeler, S. K. Schoenwald; K. L. Kaufman; J. R. (1998) "Changing The Social Ecologies of Adolescent Sexual Offenders: Implications of the Success of Multisystemic Therapy in Treating Serious Antisocial Behavior in Adolescent". *Child Maltreatment*, 3(4), 330-338.
- Schram, D., Milloy, C., ve Rowe, W. (1991). *Juvenile sex offenders: A follow-up study of reoffense behavior*. Olympia, WA: Washington State Institute for Public Policy.
- Schwartz, I. M., Guo, S. ve J. J. Kerbs. (1993). "The Impact of Demographic Variables on Public Opinion Regarding Juvenile Justice: Implications for Public Policy". *Crime and Delinquency*,39(1), 5-28.
- Vaillant, P. M ve Dan H. A. (1992). "Rapist, Incest Offenders and Child Molesters in Treatment: Cognitive and Social Skills Training: Cognitive And Social Skills Training" *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 36(3): 221-230.

